

T14: LA TRANSICIÓ A LA DEMOCRÀCIA (1975-1982)

1. ELS INICIS INCERTS DE LA TRANSICIÓ

1.1. La coronació de Joan Carles I

Discurs de coronació: JOAN CARLES I es compromet a comptar amb tothom.

- Pels franquistes 👑 = successor triat per FRANCO.
- Per l'oposició moderada 👑 = persona que podia obrir país a la democràcia.
- Pels antifranquistes d'esquerres 👑 = representava continuïtat del franquisme, pq l'havia triat Franco.

1.2. Tensió entre l'immobilisme, la reforma i la ruptura

*1a mesura de JOAN CARLES I = ratifica a ARIAS NAVARRO com a **president del govern**.

Nou govern hi ha pesos pesants dels **franquistes més oberturistes**: Manuel Fraga, Alfonso Osorio, Antonio Garrigues i José Mª Areilza (monàrquic q formà part del consell privat de JOAN DE BORBÓ).

Govern vol demostrar = domini situació. Es manté política repressiva contra tot tipus de protesta.

- **2 Manis a favor amnistia** a BCN (febrer 1976, convocades x l'Assemblea de Catalunya):

- ✓ 1a exigia amnistia x 600 presos polítics (molt èxit) i la 2a lema "Llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia". Van ser les 1es grans manis després mort Franco, foren prohibides pel Govern Civil.

- **Demandes socials** (construcció escoles o millores urbanes)

- **Vaga general a Vitòria** amb assalt policia a una església. = 4 morts i Ministre de Governació, MANUEL FRAGA, pronuncia la frase: "La calle es mía"

- Tanmateix es celebrà 1r acte públic autoritzat d'una org de vençuts en la GC: **XXX Congrés d' UGT (Madrid)**

- En canvi: **celebració del Primer de Maig**, Dia del Treball, **reprimida** durament x policia.

Dies després (9 maig 1976) → **fets de Montejurra**: enfrontament entre carlins ultraconservadors i demòcrates. Va tenir lloc un atemptat terrorista vs Partit Carlí, organitzat x franquisme polític q encara controlava ressorts de l'Estat i sectors ultradretans del carlisme. Van prendre part tb terroristes neofeixistes italians i argentins. Extrema dreta carlina provoca 2 morts i diversos ferits de bala.

En aquell moment govern monarquia = NO unitat de criteris:

- **ARIAS NAVARRO**: partidari continuïtat franquisme.
- **MANUEL FRAGA**: reforma sorgida del pacte entre franquistes amb oposició com a simple espectador.
- **JOSÉ MARÍA DE AREILZA**: partidari diàleg amb l'antifranquisme.
- Sectors + immobilitistes del franquisme = amenaçaven amb intervenció de l'exèrcit

➔ 7 mesos del govern d'ARIAS NAVARRO va fer front a: **projectes de futur** del país i **conflictes** ciutadans i obrers (vaga metal·lúrgia i miners a Astúries) + **context de crisi €**.

Mentrestant **oposició canvia d'estratègia**:

1r. Exigeixen govern provisional trencant amb el franquisme i celebració d'un plebiscit entre 👑 i república.

2n. Amb Platajunta (març 1976) s'ideà ruptura pactada amb franquistes reformistes i s'anul·la plebiscit.

1.3. Catalunya a l'arrencada de la transició

- 1r viatge oficial 👑 **JOAN CARLES I** (febrer 1976) fou a Catalunya. Va intentar **aproximació als catalans** fent gestos simbòlics = lectura part del discurs en català i compromís de crear organisme de descentralització admin. Consell General de Catalunya

Reivindicació catalana: tema important en la transició, catalanisme es mostrava de múltiples maneres:

→ Congrés de Cultura Catalana, empena associativa, iniciatives culturals, organitzacions clandestines, mobilització obrera i l'Assemblea de Catalunya.

***Assemblea de Catalunya** rebutja proposta del Consell General de Catalunya i reclama reinstauració Generalitat, de l'etapa republicana i retorn president **JOSEP TARRADELLAS**.

***dia de Sant Jordi 1976:** es publica **1r número del diari Avui** (1r en llengua catalana des del final Guerra Civil) Campanyes x l'amnistia prenen cada vegada + força, com iniciatives de LLUÍS MARIA XIRINACS.

→ estiu 1976 manifestació itinerant (conjunt de marxades anomenades columnes) = **Marxa per la Llibertat** Carrers i places dels pobles de Cat plens de gent que anava caminant de poble en poble demanant llibertat i amnistia, i quan arribava a una localitat celebrava actes en favor de la democràcia. Demanaven:

1. **Amnistia**, com a 1r pas d'oblit del passat x establir bases de reconciliació.
2. **Llibertats**, com a norma bàsica de convivència. Inclòs dret **autodeterminació** del poble català.
3. **Estatut de 1932**, com a 1r pas cap autodeterminació de Cat + recuperació Generalitat.
4. **Coordinació** de tothom que participa en **l'alliberament**.

Iniciatives de Marxa de la Llibertat, Assemblea Cat i Congrés de Cultura Catalana: equivalent a cap altre territori de l'Estat espanyol. Hi conflueix gent de múltiples espais, però tenien en comú:

*Defensa Llibertat, Democràcia i Catalanisme

→ **Onze de Setembre 1976** = govern prohibeix manifestació a BCN, però autoritza concentració a St Boi de Llobregat. S'hi van aplegar 100.000 persones amb reivindicació llibertat, democràcia i autogovern.

2. REFORMA POLÍTICA DE SUÁREZ I RECUPERACIÓ DE LA GENERALITAT

2.1. Adolfo Suárez i la reforma política

👑 força la dimissió d'ARIAS NAVARRO 7 mesos després de ser nomenat. *Nou president = **ADOLFO SUÁREZ** (secretari general del Movimiento).

- ➔ tenia **projecte definit**: la seva reforma política partia de lleis i institucions franquistes: Reconeixement llibertats públiques i d'expressió, llibertat sindical, integració a la CEE i reconeixement diversitat de pobles dins la unitat indissoluble Ñ.
- ➔ Tot el projecte de SUÁREZ passava x aprovació Llei per a la reforma política (restablir Corts representatives i democràtiques). X convocar Corts democràtiques calia que Corts franquistes aprovessin projecte (Suárez no volia trencar amb legalitat franquista)
 - 18 de novembre 1976**: Corts franquistes aproven projecte x àmplia majoria.
- ➔ Els qui impulsaven reforma política tb eren franquistes = garanties als procuradors. Procés de democratització no se'ls giraria en contra i no haurien de retre comptes x actuació del passat.
- ➔ Un cop aprovat x les Corts franquistes = Projecte de llei x a la reforma política **sotmès a referèndum** (15 desembre). Tot el procés de consulta popular es condueix des del govern i premsa es manté sota control absolut. I els PP encara estaven en la clandestinitat.

RESULTAT DEL REFERÈNDUM: oposició demana abstenció. Participació d'un 77% i vots afirmatius 94'2%.

2.2. Cap a les eleccions generals

Aprovació en referèndum de la Llei per a la reforma política = **reforça figura ADOLFO SUÁREZ** i neutralitza sectors + radicals del règim. Gestos democratitzadors: **amnistia política i dissol TOP** (repressió franquista).

... Tanmateix els 6 mesos entre referèndum i 1es eleccions generals: moments que preveien procés d'involució. **Des de desembre 1976 al febrer 1977 episodis + tensos:**

- Desembre: **Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre (GRAPO*)** segresten ANTONIO DE ORIOL Y URQUIJO (president del Consell d'Estat i molt influent del *búnquer*). *Org.terrorista Ñ, d'extrema esquerra, nascuda 1975. Considerats braç armat Partit Comunista. Cometen diferents assassinats (majoria policies i militars) durant franquisme i durant transició segrestos i atemptats amb forta repercussió social.
- 23- 28 de gener: SETMANA NEGRA (marca la transició democràtica)
 1. **Assassinat d'un estudiant** en una mani proamnistia.
 2. **GRAPO segresten tinent general EMILIO VILLAESCUSA**.
 3. **Policia mata a 1 estudiant** en una mani de protesta x la 1a mort.

4. **MATANÇA D'ATOCHA** (24 gener): comando Roberto Hugo Sosa de l'Alianza Apostólica Anticomunista (Triple A) entra despatx d'advocats de Comissions Obreres i militants del Partit Comunista d'Espanya, situat en el núm 55 del c/Atocha, **disparant** contra els presents. = 5 morts i 4 ferits. El periòdic italià *// Messaggero* va indicar que neofeixistes italians havien participat.
** fou potser clímax dels diferents successos, posant en perill un canvi polític i social en el país
5. **GRAPO assassinen 2 policies i 1 Guàrdia Civil.**

Des de desembre 1976 fins abril 1977 = **Suárez negocia** manera d'organitzar **eleccions**: amb representants de l'oposició aplegats en la Comissió dels Nou.

- **Formada x representants de ≠ posicions polítiques antifranquistes** (socialistes, comunistes, democratacristians, liberals, socialdemòcrates, un representant gallec, un de basc i un de català)
- **Temes a tractar**: legalització PP, llei d'amnistia, preparació de les eleccions.

→ X establir nou règim democràtic i tenir credibilitat dins i fora del país calia = **encabir al partit comunista** (inacceptable x molts franquistes). *SANTIAGO CARRILLO fa conferència a Madrid i és detingut.

→ **Legalització PCE a l'abril**: provoca malestar entre militars i **dimiteix ministre de Marina**. En acte de legalització: comunistes renuncien a utilitzar bandera republicana.

***Eleccions 15 juny 1977**: 1a convocatòria electoral amb un mín de llibertat. Malgrat tot encara hi havia presos polítics i alguns partits no van ser legalitzats com ERC.

Forces involucionistes franquistes presenten candidatura: = **Alianza Nacional del 18 de julio**

1. **Alianza Popular (AP)** dirigida x MANUEL FRAGA. Ideologia conservadora.
2. **Unión de Centro Democrático (UCD)** ADOLFO SUÁREZ + líders franquistes i membres oposició moderada.
3. **Alianza Nacional del 18 de Julio**: coalició electoral formada x PP ultradreta. Liderada x Blas Piñar (1977).

2.3. Resultats electorals = ELECCIONS 15 JUNY 1977

- Participació: 80% del cens
- Resultats: **Unión de Centro Democrático (UCD)**: 165 diputats. PSOE (suma diputats PSC-PSOE): 118. PCE (amb vots del PSUC): només 20. Alianza Popular: 16. Partido Socialista Popular (TIERNO GALVÁN): 6.
- = panorama polític després eleccions favorable x 2 forces moderades, tant dreta (UCD) com esquerra (PSOE).
- Territorialment: Predomini socialista a Cat, País Valencià i Andalusia. UCD imposat a la majoria del territori.

Eleccions al País Basc: Força + votada: Partit Nacionalista Basc, seguit del PSOE. UCD queda molt enrere. Destaca presència parlamentària petit grup nacionalista i d'esquerres = **Eukadiko Eskerra**.

RESULTATS ELECTORALS A CATALUNYA → Perfil guanyador: forces d'esquerra i reafirmació nacional (majoria defensava restabliment Generalitat i assoliment autonomia política).

- **Resultats reafirmaven cultura política pròpia**: coalició Socialistes de Catalunya (PSC- PSOE): + votats. Seguit PSUC i PCE. Després Pacte Democràtic per Catalunya i UCD. Últim coalició d'Unió de Centre i la Democràcia Cristiana de Catalunya, Esquerra de Catalunya i Alianza Popular.

Llei electoral i composició del Senat

*Segons la Llei per a la reforma política: eleccions serviren x triar senadors i diputats. Elecció diputats es feia aplicant la Llei d'Hondt (sistema de representació proporcional). Composició del Senat era molt diferent:

- Totes les províncies triaven 4 senadors. Electors triaven 3 candidats (afavorint conservadors de províncies poc poblades). = majoria relativa d'UCD al Congrés dels Diputats es convertia en majoria absoluta al Senat.
- Segons Llei per a la reforma política: rei va nomenar 41 senadors (desequilibrant + els senadors de dretes).

2.4. La recuperació de la Generalitat

- Resultats electorals a Cat: molt ≠ al conjunt Espanya. 75% vots = forces polítiques en defensa restabliment Generalitat (Estatut del 1932) i retorn JOSEP TARRADELLAS (president a l'exili).

- Poc dies després eleccions: parlamentaris elegits a Cat. constitueixen **Assemblea de Parlamentaris** x negociar amb ADOLFO SUÁREZ el retorn de la Generalitat. Pressió popular molt gran = manifestació de l'Onze de Setembre del 1977: 1M persones ocupen carrers de Bcn x autonomia política.

El retorn de Tarradellas

ADOLFO SUÁREZ negocia (fruit reclam polític i popular) amb **JOSEP TARRADELLAS** = reinstauració Generalitat
 *Mitjans octubre: govern central reconeix legitimitat de TARRADELLAS i el nomena president de la Generalitat provisional (Assemblea de Parlamentaris).

→ retorn de TARRADELLAS: únic acte de transició amb les institucions de l'exili d'origen republicà (no passà res semblant amb governs basc i gallec).

→ **JOSEP TARRADELLAS torna a BCN 23 octubre 1977** i forma govern amb tots PP amb repr. Parlamentària.

Mentrestant comissió de parlamentaris redacta projecte d'un nou estatut = conegut com **Estatut de Sau...** (L'Estatut d'Autonomia de Catalunya: llei orgànica promulgada 18 setembre 1979 que atorgava a Cat règim d'autonomia. Va esdevenir norma institucional bàsica de Cat, d'acord amb l'establert al títol vuitè de la Constitució espanyola 1978. Definia drets i deures ciutadania de Cat, institucions polítiques, les seves competències i relacions amb l'Estat i finançament de la Generalitat).

+ endavant x Corts Ñ amb algunes limitacions. (es va aprovar en un referèndum octubre de 1979).

***Març 1980:** 1es eleccions Parlament de Catalunya = **presidència JORDI PUJOL** (substituint TARRADELLAS).

3. GOVERN DE LA UCD I LA CONSTITUCIÓ DEL 1978

Després d'eleccions 1977... SUÁREZ forma 1r govern elegit democràticament gràcies vots població i NO x .
Prioritat política = elaborar Constitució democràtica x substituir lleis franquistes amb el màxim consens i amb tots grups parlamentaris, excepte nacionalistes bascos (Alianza Popular, UCD, PSOE, PCE...).

3.1. La Constitució

→ Constitució Espanyola: màx llei escrita de l'ordenament jurídic i de l'Estat espanyol. S'hi regulen deures i drets fonamentals ciutadans, forma i estructura de l'Estat. Constitució actual referèndum **6 desembre 1978** i sancionada x el 27 de desembre de 1978, essent la **novena constitució** de l'Estat espanyol.

1. Defensa monarquia parlamentària (regna, però no governa)
2. Declaració principis bàsics: **Llibertat** (en tots vessants: religiosa, educativa, ideològica i expressió), **igualtat** (garantir igualtat jurídica) i **pluralisme polític** (expressat a través partits polítics).
3. Separació de poders
4. Sufragi Universal
5. Sistema parlamentari bicameral = format x Congrés dels Diputats (elecció proporcional) i Senat (d'elecció majoritària amb mateix nombre de senadors, independentment del nombre d'habitants).

3.2. Constitució i sistema autonòmic

- **Govern d'ADOLFO SUÁREZ:** té molt en compte **tractament diversitat nacional** de l'Estat espanyol.

*Emulant bascos i catalans durant 1978: es van crear règims de preautonomia a Canàries, Múrcia, País Valencià, Aragó, Extremadura, Castella i Lleó, Balears, Castella-la Manxa, Astúries i Navarra = expressant voluntat d'accedir a autonomia quan la Constitució ho regulés.

- Dirigents nacionalistes van creure que amb aquesta estratègia, coneguda com a "**café para todos**", SUÁREZ volia diluir reivindicacions nacionalistes amb fonament polític i històric.

→ Constitució NO era centralista ni federal, sinó que va crear sistema autonòmic. Dividint Ñ entre nacionalitats i regions, donant competències ≠. Excepte País Basc i Navarra... **Constitució reconeixia** seus drets forals i aconseguiren sistema financer propi i diferent (**concert econòmic**).

- 31 octubre 1978: **Congrés i Senat** **projecte de Constitució**

- 6 desembre 1978: text en referèndum popular. 88% vots a favor. **Resultat ≠ al País Basc (+ abstencions i vots negatius).**

3.3. L'acció de govern i la crisi econòmica

Un cop elaborada Constitució = govern SUÁREZ va haver de fer front a **2 problemes: terrorisme i crisi €.**

- **Problema terrorisme** NO va acabar amb arribada de democràcia. Al contrari, **ETA, el GRAPO i el FRAP i altres grups d'extrema dreta** accentuen accions.
- **Problema crisi €:** gran **augment inflació i atur**. Degut grans costos socials mesures €, SUÁREZ promou **Pactes de la Moncloa** (acords signats al Palau de la Moncloa durant transició 25 d'octubre 1977 entre Govern d'Espanya i partits polítics, empresaris i sindicats majoritaris).

ASPECTES € TRACTATS EN ELS PACTES DE LA MONCLOA: acomiadament lliure, dret associació sindical, límit increment salaris, contenció massa monetària i devaluació de la pesseta x contenir inflació, reforma admin tributària i mesures de control financer a través del Govern i Banc d'Espanya.

ASPECTES POLÍTICS TRACTATS: llibertat de premsa, prohibir censura prèvia, modificació legislació sobre secrets oficials, drets reunió, associació política i llibertat d'expressió mitjançant propaganda, despenalitzar adulteri i amistançament, derogació estructura Movimiento Nacional i mesures jurisdicció penal militar.

- **Problema amb exèrcit:** continuadors idees extrema dreta. SUÁREZ posa estratègicament en el seu govern = general MANUIEL GUTIÉRREZ MELLADO. Encarregat d'aturar trames conspiratives com "operació Galaxia" = nom en clau del pla cop d'estat 1978, va acabar amb detenció dels militars implicats. Van seguir conspirant contra la democràcia = cop d'estat del 23-F.

4. DIFÍCIL CONSOLIDACIÓ DE LA DEMOCRÀCIA

Després d'aprovació Constitució = SUÁREZ dissol les Corts i convoca eleccions legislatives 1 març 1979.

Resultats: - UCD: 168 diputats (però sense majoria absoluta). PSOE: 121 (retrocés ja que havia absorbit el PSP). PCE: 23 (increment de 3 diputats). AP (Coalición Democrática): 9 diputats (anterior 16). Herri Batasuna (coalició nacionalista basca): 3 i Partit Socialista d'Andalusia (PSA): 5.

→ Estancament vot socialista provoca: reflexió PSOE. FELIPE GONZÁLEZ havia de moderar discurs polític.

*2 mesos després eleccions proposa al XXVIII Congrés del PSOE abandonar la definició de partit marxista.

Majoria NO accepta i GONZÁLEZ dimiteix (tot i que després partit accepta tesis moderades i torna González).

- **ADOLFO SUÁREZ continua governant amb suport** diputats de **Convergència i Unió** (coalició catalanista moderada liderada x JORDI PUJOL).

4.1. Eleccions municipals i autonòmiques

Amb Constitució → eleccions municipals 3 abril 1979. **Resultats:** - UCD màx nombre vots (sobretot municipis <50.000 habitants), socialistes guanyen a grans ciutats i nombre vots PCE s'apropa molt als de l'UCD a les grans ciutats.

Conseqüències = gràcies a pactes postelectorals entre PSOE-PCE (a Cat + CIU en els "pactes de progrés") grans ciutats van tenir alcaldes democràtics d'esquerres.

→ ENRIQUE TIERNO GALVÁN (Madrid), NARCÍS SERRA (Bcn), RICARD PÉREZ CASADO (València), RAMÓN SAINZ DE BARANDA (Saragossa), JULIO ANGUITA (Còrdova) i LUÍS URUÑUELA (Sevilla.)

***Preautonomies inicien procés x constituir-se en comunitats autònomes**. Calia Estatuts d'autonomia i de les Corts. → País Basc i Catalunya aprovats abans de l'estiu i sotmesos a referèndum octubre 1979.

Posteriorment, el de Galícia.

→ Esquerra i nacionalistes **andalusos** volien accedir a autonomia dins conjunt de nacionalitats històriques. Govern intentava reduir autonomia andalusa a les competències reservades a les regions. **Referèndum 28 febrer 1980** = Majoria vot afirmatiu. Políticament, cas andalús tingué gran desgast en el govern.

→9 març 1980 = eleccions País Basc amb àmplia majoria nacionalista. +votat: Partido Nacionalista Vasco

***Carlos Gaiarikoetxea (nou lehendakari)**. 2a força política: Herri Batasuna. UCD resultats molt pobres.

→Eleccions Catalunya amb CIU guanyadora *Jordi Pujol. 2n PSC i 3r PSUC.

4.2. Crisi de la UCD i dimissió Suárez

- 1es mesos de 1980 nefastos x UCD. PSOE (principal partit oposició) recuperat de la crisi després de la dimissió FELIPE GONZÁLEZ, que torna a dirigir partit. = PSOE va guanyant territori. Maig 1980: presenten **moció de censura vs govern Suárez**.
- Augment **tensions entre “barons”** (famílies franquistes de la UCD) + accentuació crisi € + continuïtat terrorisme = govern cada cop + dèbil davant opinió pública.
- UCD s'enfronta → projecte **lleï del divorci**. Radicalització sectors UCD contraris = augmenta discussió política. Juliol: dimissió vicepresident econòmic Fernando Abril.
- Suárez cada cop + afeblit forma govern amb “barons” = FRACASSA. 27 gener 1981 II Congrés UCD es suspèn i 2 dies + tard **Suárez presenta dimissió** (sense aclarir motius reals).

4.3. Cop d'estat del 23 de febrer de 1981

Amb dimissió Suárez = les trames colpistes en cercles militars + insistents.

- Febrer 1981: Congrés de la UCD, s'escull a LEOPOLDO CALVO SOTELO substituït de Suárez.
- viatja a País Basc = parlamentaris de Herri Batasuna l'esbronquen. Tb apareix mort enginyer de la central nuclear de Lemoniz (segrestat x ETA). = Situació ideal x militars colpistes.

***23 FEBRER:** intervenció exèrcit durant 2a investidura de Calvo Sotelo. Grup de guàrdies civils ocupa Congreso de Diputados i impedeix activitat a la cambra. Tinent **CORONEL TEJERO** segresta diputats i el capital general de València treu els tancs al carrer. A mitjanit: condemna públicament el cop d'estat = grans manis x donar suport institucions democràtiques.

- Va fracassar pq promotors no van poder fer caure institucions, però aconsegueixen ↑ clima polític (on autonomies causaven mals del país). = UCD i PSOE es posen d'acord i **LOAPA:** Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico. **Objectiu:** limitar competències de les comunitats autònomes.

4.4. Govern de Calvo Sotelo (febrer 81 - octubre 82) i descomposició de la UCD

Obra de CALVO SOTELO: condicionada x crisi UCD i pren poques decisions importants. Llei del divorci i pacte amb empresaris i sindicats. Tema + conflictiu = integració Ñ OTAN (rebutjada x esquerres).

→ UCD pateix **procés d'erosió** = mals resultats i fragmentació. Octubre 1981 1es eleccions autonòmiques a Galícia: mostren nou panorama polític (victòria Alianza Popular: fins aleshores força marginal). X UCD va ser especialment dur.

→ **Augmenta tensió dins UCD**. Moltes escissions en poc temps com abandonament dels socialdemòcrates, creació Partido Demócrata Popular, Centro Democrático x Suárez... = desapareixia la UCD, l'espai polític del centre i el concepte de centrisme.

4.5. Configuració d'un nou panorama polític

Comunistes tb van patir **crisi molt greu** = resultats PSUC 1981 = partit en mans de prosoviètics i leninistes.

Nou panorama polític:

- UCD debilitada i fragmentada
- PSOE enfortit i superant crisi interna 1979
- AP enfortida x dirigents procedents UCD
- PCE amb lluites polítiques internes

= 28 octubre 1982 Calvo Sotelo convoca eleccions: **PSOE guanya amb àmplissima majoria**. = fi etapa UCD. Era partit construït x crear bloc moderat x la transició democràtica, però amb la Constitució ja no va funcionar. Tb havia reconvertit **polítics franquistes** → **demòcrates**.